

КОМПЛАЄНС-ПОЛІТИКА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

КРУГЛЯКОВА Віра Володимирівна

кандидатка економічних наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0688-8704>

ВАНЦУРА Софія Олегівна

здобувачка освітнього рівня «бакалавр»

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8790-3184>

Анотація. У статті розкрито теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації комплаєнс-політики банківського сектору України. Проаналізовано об'єкти комплаєнс-політики та їх відмінність від загальних об'єктів комплаєнсу, запропоновано класифікацію за характером походження на внутрішні (банківські структури, співробітники, акціонери та керівництво) та зовнішні (клієнти, контрагенти, регулятори та інші зацікавлені сторони). Встановлено, що на законодавчому рівні України відсутнє чітке визначення поняття «комплаєнс-політика», проте, закріплено важливість досягнення комплаєнс-цілей як складової корпоративного управління банків. Систематизовано та узагальнено ключові принципи комплаєнс-політики в діяльності українських банків, здійснено критичне осмислення їх ефективності та обмежень. Визначено основні переваги інтеграції комплаєнс-політики у банківське управління та проведено аналіз сучасних тенденцій і викликів, що впливають на її впровадження. Перспективами подальших досліджень є вивчення механізмів адаптації міжнародного досвіду комплаєнс-політики до практики українських банків.

Ключові слова: комплаєнс-політика, банківський сектор України, корпоративне управління, внутрішні та зовнішні ризики, регуляторні вимоги, сучасні тенденції, виклики впровадження.

Постановка проблеми. Розвиток системи комплаєнсу в банківському секторі України зумовлений процесами фінансової інтеграції та посиленням регуляторних вимог. Банки стали першими установами, які системно впровадили комплаєнс як інструмент управління ризиками та складову корпоративного управління. Банківський комплаєнс спрямований на забезпечення відповідності діяльності вимогам законодавства, нормативно-правових актів і внутрішніх етичних стандартів, а також на запобігання конфліктам інтересів. В умовах воєнного стану його значення істотно зростає, оскільки комплаєнс сприяє мінімізації фінансових, операційних і репутаційних ризиків, пов'язаних із санкціями та підозрілими операціями. Водночас, ефективність комплаєнс-політики залишається викликом для банківської системи, що

зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання комплаєнс-політики та управління комплаєнс-ризиками у банківському секторі України є надзвичайно актуальними. Сучасні банки впроваджують програми комплаєнсу, створюють спеціалізовані підрозділи та адаптують міжнародні стандарти до національних умов. Проблемами комплаєнсу займаються як вітчизняні, так і закордонні науковці та практики. Серед вітчизняних дослідників доцільно виділити праці Гонченко Т., Климко Т., Мельник О., Мулик А., Овчелупова О., Омельчук Я., Сафроненко К., Світлична В., Шелудько С., а також інших авторів, таких як Юр'єва І., Геляровська О., Гура В., Братчук У. та Клибанівський Г. Їхні роботи показують, що ефективна комплаєнс-політика залежить від організаційної структури банку, підготовки кадрів, дотримання правових та етичних норм, а також від здатності протидіяти фінансовому шахрайству та зменшувати ризики.

Метою статті є дослідження особливостей формування та розвитку комплаєнс-політики в банківському секторі України, а також визначення її ролі у забезпеченні законності, прозорості та ефективності банківської діяльності в сучасних умовах.

Виклад основних результатів. Комплаєнс у банківському секторі є важливою частиною корпоративного управління та забезпечує дотримання норм права, внутрішніх правил і етичних стандартів. В умовах євроінтеграції, воєнних ризиків, кіберзагроз і санкцій його значення для українських банків суттєво зростає. Регулятор вимагає, щоб у банках працювали окремі підрозділи, відповідальні за виявлення та запобігання порушенням, а також за зменшення репутаційних та правових ризиків.

Поняття «комплаєнс» означає забезпечення відповідності діяльності банку вимогам законодавства та принципам доброчесності. Завдяки цьому інструменту фінансові установи можуть підвищувати стійкість, уникати штрафів і запобігати фінансовим та іміджевим втратам [1].

Сучасний комплаєнс у банках України охоплює кілька важливих напрямів (рис. 1).

Рис. 1. Напрями сучасної комплаєнс-політики

Джерело: складено на основі [2; 3]

Комплаєнс у банках охоплює кілька основних напрямів:

1. AML/CFT – це протидія відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, що передбачає перевірку клієнтів, моніторинг операцій і ризик-орієнтований підхід;
2. санкційний контроль – вимагає постійної перевірки клієнтів та операцій на відповідність актуальним санкційним спискам;
3. етика та корпоративна доброчесність – спрямовані на запобігання шахрайству, корупції та конфліктам інтересів;
4. захист персональних даних і кібербезпека, що забезпечують безпечне зберігання інформації й мінімізацію кіберризиків [4; 5].

Розвиток національної системи комплаєнсу в банківському секторі відбувається у відповідності до міжнародних та національних стандартів

Серед ключових нормативних актів:

- Рекомендації FATF (Financial Action Task Force), що визначають міжнародні стандарти AML/CFT;
- Стандарти Базельського комітету з банківського нагляду, які регламентують управління ризиками та корпоративне управління;
- Директиви ЄС (EU 2015/849, 2018/843), що імплементуються в українське законодавство у частині фінансового моніторингу та прозорості фінансових потоків;
- Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (2020 р.), який встановлює структуру системи фінансового моніторингу, порядок ідентифікації клієнтів, оцінки ризиків та персональну відповідальність керівників банків [3].

Закон 2020 р. не тільки уточнив правила AML/CFT, але й запровадив персональну відповідальність керівників банків за порушення вимог фінмоніторингу, що посилює контроль ризиків і підвищує ефективність комплаєнсу. Сьогодні комплаєнс виконує подвійну роль: забезпечує дотримання норм і водночас допомагає управляти фінансовими, операційними та репутаційними ризиками, що є ключовим для стабільності банків та довіри клієнтів [6].

Аналіз комплаєнс-систем українських банків показує як позитивні зрушення, так і серйозні проблеми. Картина є неоднорідною: великі банки, особливо ті, що працюють у складі міжнародних груп, помітно просунулися у впровадженні сучасних комплаєнс-процедур, тоді як середні та малі установи досі мають значні прогалини. Це впливає на загальну ефективність протидії відмиванню коштів, фінансовому шахрайству та іншим ризикам.

За даними НБУ за 2023-2024 рр. переважна більшість банків (близько 85%) створили підрозділи комплаєнсу, що свідчить про важливість дотримання законодавства і міжнародних норм AML/CFT. Однак рівень роботи цих підрозділів відрізняється. Лише 33% банків впровадили повноцінні ризик-орієнтовані системи моніторингу транзакцій, тоді як 67% продовжують використовувати базові або частково ручні перевірки [7]. Це знижує можливість вчасного виявлення підозрілих операцій та вказує на формальний характер комплаєнс-функції у значної частини установ.

Рівень автоматизації комплаєнс-процесів істотно залежить від розміру банку. Великі банки демонструють найвищі показники: 100% використовують міжнародні санкційні списки, 90% застосовують автоматизовані AML/KYC-системи, а 80% – регулярно проводять внутрішній аудит.

У середніх банках такі системи діють частково: близько 55% автоматизували окремі процеси, 60% – застосовують ризик-орієнтовані підходи, але часто з великою часткою ручної роботи. Малі банки є найменш технологічно підготовленими: лише 20% мають хоча б часткову автоматизацію, а всього 15% виконують регулярний внутрішній аудит [7; 8]. Це підвищує їхню вразливість до порушень і знижує довіру з боку міжнародних партнерів.

Позитивною тенденцією є те, що за останні два роки оперативність обміну інформацією між банками та Держфінмониторингом зросла на 25%. Банки активніше передають дані про підозрілі транзакції, що покращує загальну ефективність фінансового моніторингу. Втім, лише 40% малих банків повністю використовують можливості сучасних каналів обміну інформацією [8]. Це часто спричинено недостатньою технічною оснащеністю, нестачею кваліфікованих фахівців та обмеженим бюджетом на модернізацію процесів. У результаті виникають затримки з передачею інформації, що знижує своєчасність реагування регулятора.

Важливо відзначити, що якість комплаєнс-процесів у банківських установах визначається не лише рівнем автоматизації чи наявністю окремого підрозділу, але й здатністю банку забезпечувати стабільну, системну й вимірювану ефективність ключових процедур. Для цього регулятори та самі банки дедалі активніше застосовують систему ключових показників ефективності (KPI), які дозволяють об'єктивно оцінити рівень дотримання вимог AML/KYC, якість моніторингу транзакцій, результативність внутрішнього аудиту та інтенсивність взаємодії з державними органами (табл.1).

Таблиця 1

Ключові показники ефективності комплаєнс-систем банків України, %

Ключові показники ефективності (KPI)	Частка великих банків, %	Частка середніх банків, %	Частка малих банків, %
Ризик-орієнтований моніторинг транзакцій	90	60	30
Автоматизація перевірок контрагентів	95	55	20
Своєчасне оновлення KYC-досьє	85	50	25
Виявлені та передані SAR	70	45	20
Регулярний внутрішній аудит	80	50	15
Використання співпраці з держорганами	90	65	40

Джерело: складено за даними [7; 8]

Як показують дані табл. 1, великі банки демонструють найбільш високі результати за всіма показниками: частка використання автоматизованих систем перевірки контрагентів становить 95%, ризик-орієнтованого моніторингу 90%, а регулярного внутрішнього аудиту – 80%. Це свідчить про високий рівень зрілості та відповідності міжнародним стандартам AML/KYC.

Середні банки характеризуються проміжним рівнем розвитку комплаєнс-процесів: значні обмеження персоналу та технологічної бази зумовлюють часткову автоматизацію та нижчу ефективність контролю. Малі банки демонструють найнижчі значення KPI: рівень автоматизації становить лише 15-20%, а регулярний внутрішній аудит проводиться у 15% випадків. Така ситуація створює додаткові ризики як для банків, так і для регулятора (рис. 2).

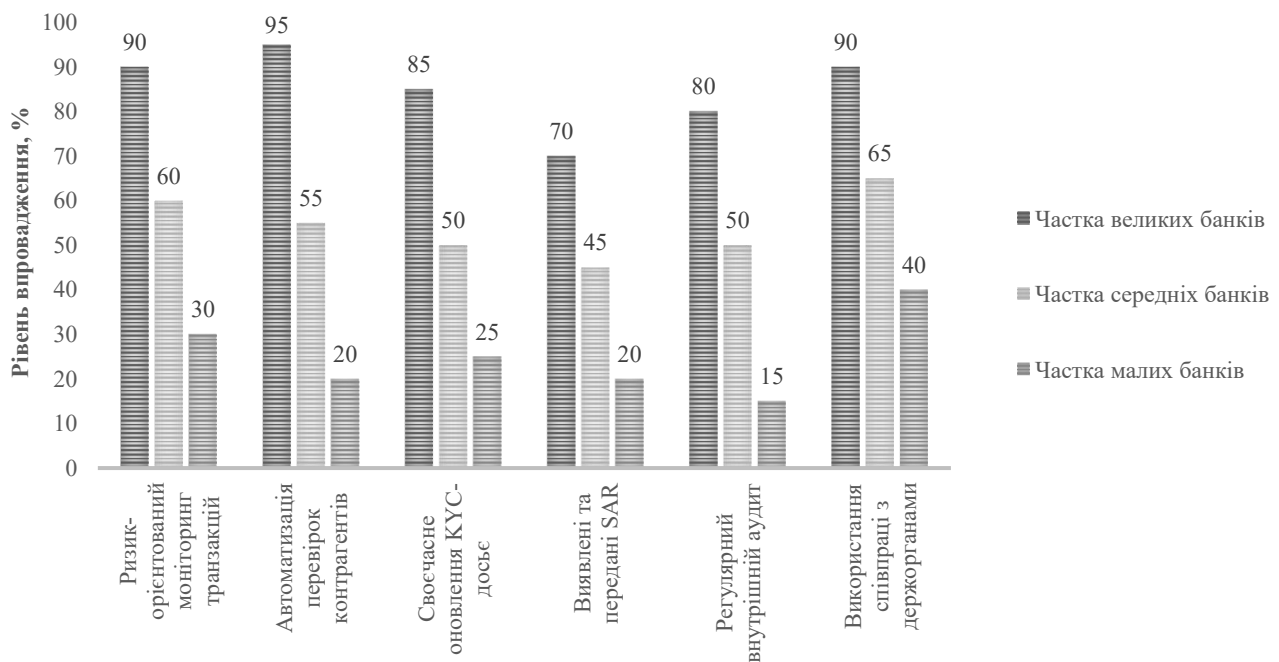

Рис. 2. Порівняння КРІ комплаєнс-систем українських банків
Джерело: складено за даними [7; 8]

Графік на рис. 2 підтверджує високу нерівномірність розвитку комплаєнс-функцій у банківському секторі України. Великі банки мають сформовані, автоматизовані та інтегровані системи контролю, що забезпечує високу ефективність фінмоніторингу та управління ризиками. Середні банки перебувають на етапі трансформації, поєднуючи автоматизовані та ручні процеси.

Найбільш уразливими залишаються малі банки, у яких комплаєнс часто виконує формальну функцію через нестачу ресурсів, спеціалістів та технічної підтримки. Отримані результати підкреслюють необхідність подальшої модернізації комплаєнс-систем, розширення автоматизації, впровадження сучасних технологій моніторингу та посилення регуляторного контролю для забезпечення єдиних стандартів безпеки та прозорості фінансових операцій.

Незважаючи на позитивні зрушення, у банківському секторі України все ще присутні значні прогалини та ризики. Серед технологічних ризиків слід зазначити, що близько 67% малих банків не мають автоматизованих систем AML, а 45% середніх банків частково покладаються на ручні перевірки. Це знижує швидкість та точність виявлення підозрілих операцій.

Щодо операційних ризиків, середній час обробки КУС-досьє у середніх і малих банках складає 14-30 днів, тоді як у великих банках цей показник значно менший 7-10 днів. Тривала обробка документів збільшує ймовірність помилок та затримок у фінансовому контролі. Серед регуляторних ризиків близько 35% банків стикаються з проблемами інтеграції стандартів FATF та міжнародних санкційних списків, що ускладнює співпрацю з іноземними партнерами [8]. Крім того, існують репутаційні ризики: приблизно 25% малих банків мають труднощі з міжнародними транзакціями через невідповідність або несумісність стандартів комплаєнсу.

Сучасний банківський сектор України переживає період активної трансформації комплаєнс-систем, зумовлений як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Основними драйверами змін є геополітична нестабільність, посилення міжнародного

нагляду за фінансовими потоками, впровадження цифрових технологій у банківську діяльність та зростаючі вимоги прозорості корпоративного управління [9]. Ці тенденції створюють як нові можливості для підвищення ефективності системи контролю, так і

серйозні виклики для банківської практики.

Після початку повномасштабної війни у 2022 р. українські банки опинилися в умовах посиленого санкційного контролю. Кожна операція потребує перевірки на відповідність національному та міжнародному законодавству. Національний банк регулярно оновлює вимоги до перевірки клієнтів, їхніх бенефіціарних власників та джерел коштів, особливо щодо операцій із високим ризиком.

Банки застосовують ризик-орієнтований підхід, оцінюючи тип клієнта, географію операцій, вид продуктів та канали обслуговування. Це дозволяє концентрувати ресурси на найбільш уразливих напрямках, мінімізуючи ризики та підвищуючи ефективність комплаєнс-моніторингу. Цифровізація стала ключовим фактором розвитку сучасного комплаєнсу. У межах Фінтех-стратегії НБУ до 2025 року [10] банки активно впроваджують електронну ідентифікацію клієнтів (e-KYC), використовуючи державні реєстри, платформу «Дія» та біометричні дані. Це пришвидшує відкриття рахунків, підвищує точність перевірок та дозволяє оперативно виявляти ризикові операції [6; 9].

Зростає застосування систем машинного навчання та штучного інтелекту для моніторингу транзакцій і автоматичного виявлення аномалій. Хоча це зменшує навантаження на аналітичні підрозділи, надмірна автоматизація без контролю фахівців може призводити до помилкових спрацьовувань, створюючи додаткове навантаження на комплаєнс-служби.

Критичним викликом для комплаєнс-політики в умовах цифровізації є зростання обсягів шахрайства з платіжними картками. Аналіз динаміки втрат за 2023-2024 роки свідчить про системне збільшення фінансового навантаження на банківський сектор та його клієнтів (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка фінансових втрат від шахрайських операцій з платіжними картками в Україні протягом 2023-2024 рр.

Показник	2023	2024	Темп приросту 2024/2023, %
Загальна сума збитків, млн грн	833	1 100	+32
Кількість незаконних операцій, тис. од.	272	270	-1
Середня сума втрат на одну операцію, грн	3 065	4 247	+39
Частка шахрайства через соціальну інженерію (від загальної суми збитків), %	80	84	+5

Джерело: складено за даними [7;8]

Дані табл. 3 свідчать, що у 2024 р. загальна сума фінансових втрат від шахрайських операцій з платіжними картками зросла на 32% порівняно з 2023 р., досягнувши 1 100 млн грн. Водночас кількість незаконних операцій залишилася майже незмінною (270 тис. проти 272 тис.), що свідчить про перехід шахраїв до більш цілеспрямованих та дорогих схем, середня сума втрат на одну операцію зросла на 39% і склала 4 247 грн. Значна частка збитків (84%) припадає на шахрайство через соціальну інженерію [7;8]. Ця тенденція підкреслює необхідність інтеграції до

комплаєнс-політики посиленого ІТ-комплаєнсу, а також обов'язкових та регулярних просвітницьких програм для клієнтів і персоналу.

Цифровізація також сприяє інтеграції банківських систем із міжнародними платформами фінансового моніторингу, підвищуючи прозорість операцій та забезпечуючи швидку адаптацію до змін регуляторних вимог. Посилення корпоративного управління є однією з ключових тенденцій розвитку комплаєнс-політики в українських банках [11]. Міжнародні фінансові організації, такі як МВФ, ЄБРР та Світовий банк, приділяють особливу увагу прозорості структури власності та розкриттю кінцевих бенефіціарних власників, що зменшує ризики прихованої участі осіб із сумнівною репутацією та підвищує довіру партнерів.

Банки впроваджують системи внутрішнього контролю, що охоплюють аудит операцій, моніторинг транзакцій і контроль за дотриманням AML/CFT-політик [12]. Поєднання цих заходів із цифровими технологіями підвищує ефективність управління ризиками та репутаційну стійкість. Зміцнення корпоративного управління також передбачає підвищення кваліфікації персоналу та налагодження чіткої взаємодії між підрозділами, що забезпечує прозору комунікацію з регуляторами та своєчасне реагування на ризики.

Сучасні тенденції розвитку комплаєнс-політики в українських банках поєднують посилення регуляторного контролю, цифровізацію та зміцнення корпоративного управління, що дозволяє ефективно протидіяти фінансовим ризикам і підтримувати довіру клієнтів та партнерів [13]. Впровадження комплаєнс-політики в українських банках стикається з комплексними викликами, зумовленими юридичними, кадровими, операційними та технологічними факторами (рис. 3).

Рис. 3. Ключові виклики реалізації комплаєнс-політики в банківському секторі
Джерело: складено за даними [1; 4].

Банки дотримуються національного законодавства, вимог НБУ та Держфінмоніторингу, а також міжнародних санкцій. Часті оновлення списків і ризики втрати кореспондентських рахунків ускладнюють управління операціями.

Після 2022 р. дефіцит досвідчених комплаєнс-офіцерів підвищив навантаження на персонал, а суворі перевірки уповільнюють обслуговування клієнтів. Зростання онлайн-операцій підвищує ризики шахрайства та кібератак, тому комплаєнс включає кіберзахист, багаторівневу аутентифікацію та автоматичне виявлення підозрілих операцій. Ефективна політика потребує поєднання технологій, кваліфікованого персоналу та адаптації процедур до змін регуляторного середовища для забезпечення прозорості, стабільності та довіри клієнтів і партнерів.

Подальший розвиток комплаєнс-політики в Україні передбачає комплексний підхід, що охоплює організаційні, технологічні та кадрові аспекти (рис. 4).

Рис. 4. Основні напрями розвитку комплаєнс-політики в банківському секторі

Джерело: складено на основі [14]

Одним із ключових напрямів є інституціоналізація комплаєнс-функції: підрозділ комплаєнсу повинен бути незалежним від лінійного менеджменту та мати прямий доступ до наглядової ради, що дозволяє своєчасно реагувати на ризики та зміцнює його роль у корпоративному управлінні. Удосконалення систем електронної ідентифікації клієнтів (е-KYC) та інтеграція державних і міжнародних реєстрів прискорюють відкриття рахунків, підвищують безпеку операцій і знижують бюрократичне навантаження. Підвищення кваліфікації персоналу через програми сертифікації (CAMS, ICA) дозволяє ефективно проводити моніторинг транзакцій, оцінювати ризики та протидіяти кіберзагрозам.

Інтеграція ІТ-ризиків у загальну систему комплаєнсу, контроль доступу до систем, аудит дій користувачів та кіберзахист стають невід’ємними елементами моніторингу [14]. Також важливо підвищувати прозорість власності банків через регулярне оновлення реєстрів бенефіціарних власників, що знижує ризики тіньових схем і підвищує довіру клієнтів та міжнародних партнерів.

Таким чином, комплексний розвиток комплаєнс-політики, що поєднує незалежність підрозділів, цифрові технології, підготовку персоналу та прозоре корпоративне управління, сприятиме дотриманню міжнародних стандартів, зміцненню стабільності та репутації українських банків.

Висновки. Комплаєнс-політика у банківському секторі України сьогодні є ключовим елементом стабільності та довіри до фінансових установ. Аналіз законодавчої бази, міжнародних стандартів та практики українських банків свідчить про те, що система комплаєнсу поступово набуває зрілості, проте залишається низка викликів, пов’язаних із санкційною невизначеністю, дефіцитом кваліфікованих кадрів, балансом між швидкістю обслуговування та контролем, а також

кіберризиками.

Сучасні тенденції розвитку, такі як посилення AML/CFT і санкційного моніторингу, цифровізація та автоматизація процесів, зміцнення корпоративного управління, дозволяють підвищити ефективність комплаєнс-систем. Водночас аналіз діяльності українських банків показує, що іноземні фінансові установи демонструють більш зрілі практики, тоді як невеликі вітчизняні банки потребують подальшого розвитку процесів, автоматизації та підвищення кваліфікації персоналу.

Позитивною тенденцією є зростання обміну інформацією між банками та Держфінмоніторингом, впровадження цифрових технологій (е-KYC, штучний інтелект, машинне навчання) та посилення корпоративного управління. В умовах воєнного конфлікту та посиленого санкційного контролю комплаєнс набуває особливої актуальності. Він дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з підсанкційними контрагентами, шахрайством і кіберзагрозами, а також забезпечує довіру клієнтів і міжнародних партнерів.

Перспективи вдосконалення комплаєнсу пов'язані з інституціоналізацією функції комплаєнсу, розвитком електронної ідентифікації клієнтів, інтеграцією IT-ризиків у загальну систему контролю, підвищенням кваліфікації персоналу та прозорістю власності банків. Реалізація цих напрямів дозволить забезпечити ефективний контроль за фінансовими потоками, мінімізувати ризики правопорушень та зміцнити репутацію українських банків на внутрішньому та міжнародному рівні. Таким чином, ефективна комплаєнс-політика стає не лише інструментом регуляторної відповідності, а й фактором стратегічного розвитку банківського сектору, що сприяє його стійкості, прозорості та конкурентоспроможності у глобальній фінансовій системі.

Список використаної літератури:

1. Роль підрозділу комплаєнс у системі внутрішнього контролю банку. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CC_I%D0%A1%D0%86_D_Bakumenko_pr_201-10-7_8.pdf?v=7
2. Офіційний сайт. ПУМБ URL: https://about.pumb.ua/info/personal_data
3. Юр'єва І., Геляровська О. Комплаєнс-менеджмент в банківській сфері: правові аспекти. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (Економічні науки). 2024. 6. С. 48-52. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2024.6.48>.
4. Принципи створення комплаєнс-політики. URL: <https://unic.org.ua/news/principistvorenniya-komplayenspolitiki-410>
5. Братчук У. Фінансовий комплаєнс як інструмент удосконалення фінансової архітектури. Економіка і організація управління. № 3(51), 2023. С. 14-23. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.3.2>
6. Юр'єва І., Кочетова Т. Комплаєнс-менеджмент та норми етичного бізнес середовища банківської сфери. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки). 2024. 6. С. 69-73. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2024.6.69>.
7. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
8. Державна служба фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. <https://fiu.gov.ua>

9. Горбачов В., Нетребчук Л. Екосистема комплаєнс-менеджменту банку. *Scientia fructuosa*, 160(2), 2025. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/2262>
10. Національний банк України. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp>
11. Кожен дев'ятий опитаний українець ставав жертвою шахраїв від початку повномасштабного вторгнення. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/stopfraud-nbu>
12. Шелудько С. А. Моделі дифузії міжнародних стандартів комплаєнсу в локальному праві українських банків. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. № 5-6 (306-307). С. 62-71. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2023/306-307/page.php?id=abstract/ukr/62-71>
13. Гура В. Система комплаєнс як спосіб подолання корупції. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-77>.
14. Клибанівський Г. Вдосконалення ключових функцій у банківській системі (ризик-менеджмент та комплаєнс): бакалаврська робота. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/f2e6bc67-b2a3-4244-bd3d-7aa2ac0a3f0a>

Дата надходження статті: 30.05.2025

Дата прийняття статті: 12.05.2025

Дата публікації статті: 25.06.2025